

Výročí oběti Jana Palacha

(sběr 4. ledna – 10. ledna 2019)

MEDIAN

zpracováno pro

Česká televize

metodika výzkumu

velikost vzorku	1 009 respondentů ve věku 18 nebo více let
termín dotazování	3. ledna – 10. ledna 2019
metoda sběru dat	<p>telefonické dotazování vyškolenými tazateli (CATI)</p> <p>osobní dotazování vyškolenými tazateli s využitím laptopů a tabletů (CAPI)</p>
výběr respondentů	<p>náhodný výběr / generování pevných a mobilních linek (poměr 15:85) s kontrolou sociodemografických kvót respondentů (CATI)</p> <p>náhodný výběr s kontrolou sociodemografických kvót respondentů (CAPI)</p>
reprezentativita	<p>výzkum je reprezentativní pro populaci ČR 18 nebo více let podle:</p> <ul style="list-style-type: none"> základních sociodemografických proměnných (pohlaví, věku, kraje, velikosti obce a vzdělání) volebního chování ve volbách do PSP ČR 2017 a 2. kola prezidentské volby 2018 (dovážení dat)
realizátor a zadavatel	nezávislý výzkum realizuje společnost MEDIAN, s.r.o. (člen SIMAR) pro Českou televizi
statistická chyba	náhodná statistická odchylka činí +/- 1,5 procentního bodu u postojů, které zastává 5 % respondentů až +/- 3,5 procentních bodů u postojů, které zastává 50 % respondentů

struktura vzorku

pohlaví

muž	49 %
žena	51 %

věková skupina

18–29 let	16 %
30–39 let	18 %
40–49 let	19 %
50–59 let	15 %
60–69 let	16 %
70 nebo více let	16 %

vzdělání

základní	11 %
vyučen(a) / střední škola bez maturity	35 %
středoškolské s maturitou	36 %
vysokoškolské	18 %

velikost místa bydliště

do 999 obyvatel	17 %
1 000–4 999 obyvatel	21 %
5 000–19 999 obyvatel	19 %
20 000–99 999 obyvatel	21 %
100 000 nebo více obyvatel	22 %

region

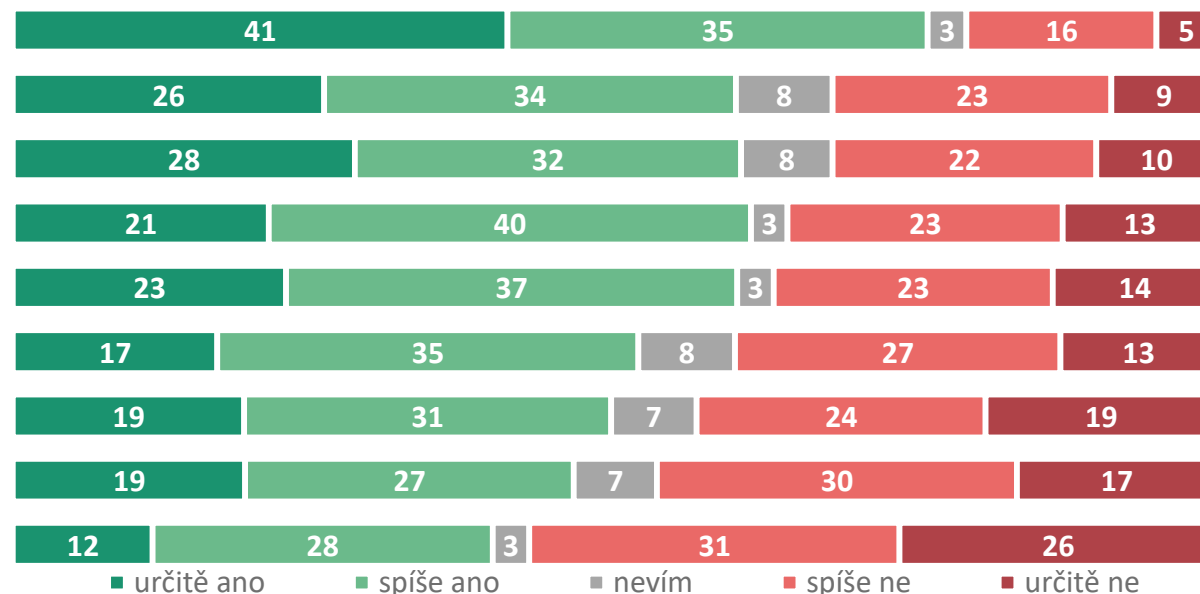
Praha	12 %
Středočeský	12 %
Jihočeský	6 %
Plzeňský	6 %
Karlovarský	3 %
Ústecký	8 %
Liberecký	4 %
Královéhradecký	5 %
Pardubický	5 %
Vysočina	5 %
Jihomoravský	11 %
Olomoucký	6 %
Zlínský	6 %
Moravskoslezský	11 %

ochota lidí k současným obětem

jaké věci byste udělal(a)

Ochotu k osobním obětem má smysl zkoumat i v současnosti, která vytváří jiná morální dilemata. Drtivá shoda v tomto panuje pouze v otázce, zda vyjadřovat svoje názory i za cenu nesouhlasu a ztráty přátel (76 %). Nadpoloviční většina lidí deklaruje, že by byla ochotna odmítnout dobře placenou práci, s níž nesouhlasí, či si hledat jinou v případě šikany zaměstnanců. Jisto si těmito i dalšími oběťmi je ale jen okolo 20–28 % respondentů. Nejméně lidí by obětovalo pravidelně větší díl svých příjmů na dobročinnost (40 %), odmítlo účast na šizení daní (46 %) nebo omezilo výrazně své ježdění autem (50 %).

- vyjadřovat své názory, i když vím, že s nimi moje okolí nesouhlasí a mohu ztratit přátele
- začít si hledat jinou práci, kdyby se firma chovala neférově k ostatním zaměstnancům
- odmítnout velmi dobře placenou práci, kdyby firma dělala něco, s čím nesouhlasím
- věnovat část volného času práci pro charitu či dobrovolnictví
- příplácet si za potraviny a produkty, když nepoškozují ŽP a jsou šetrné ke zvířatům
- ohlásit korupci, i když by mi kvůli tomu hrozilo vláčení po soudech a nelibost ostatních
- výrazně omezit ježdění autem
- odmítnout drobné obcházení daní, které nikdo nemůže zjistit
- věnovat na dobročinné účely pravidelně 5 % svého čistého příjmu

Q09. Lidé se musí i dnes ve svém životě často smířit i s věcmi, které se jim nelíbí. Udělal(a) byste Vy osobně následující věci?

N = 1009, CATI a CAPI výzkum, zobrazena % odpovědí, graf seřazen podle rozdílu mezi pozitivním a negativním hodnocením

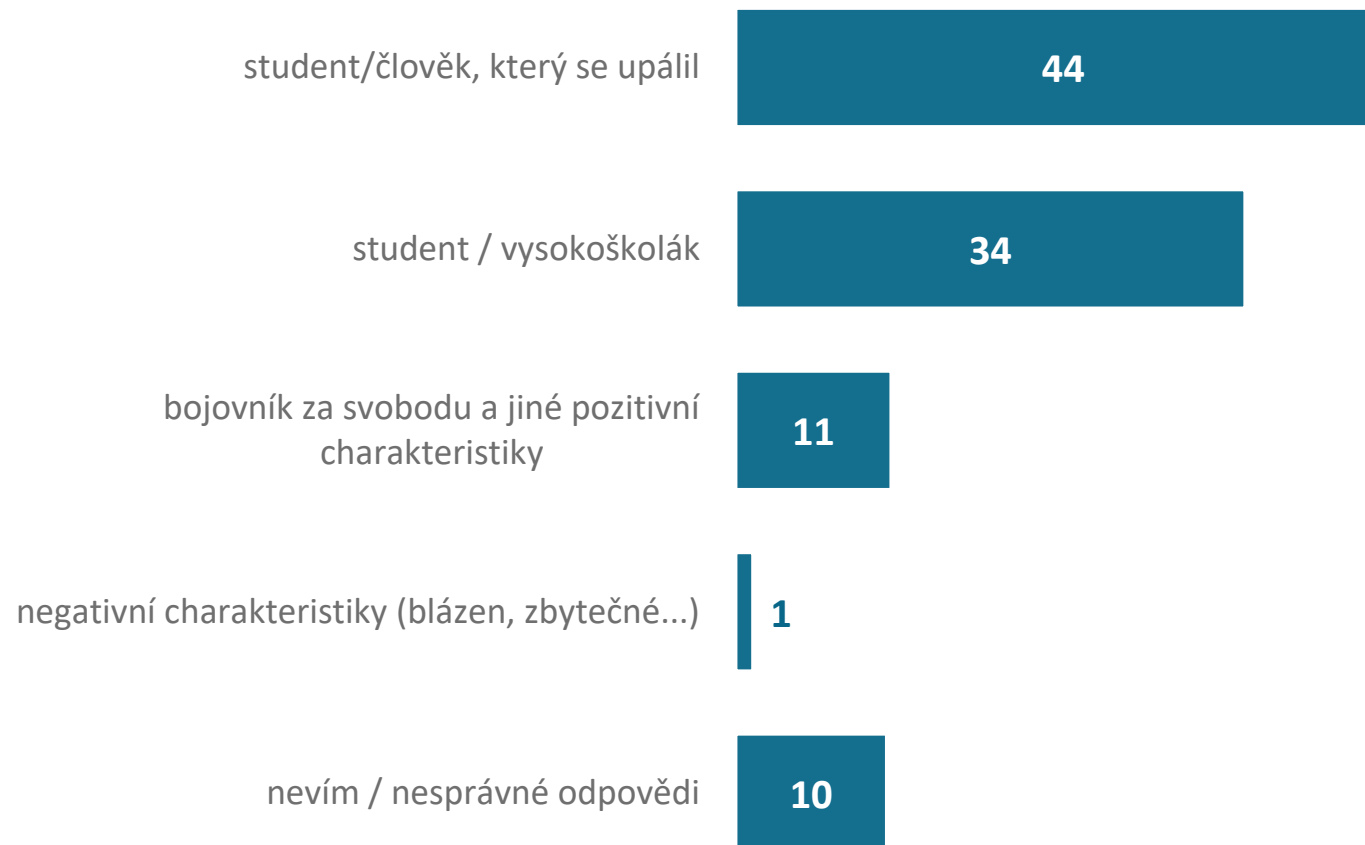
smysl a interpretace činu Jana Palacha

kdo byl Jan Palach

Spontánně si lidé Jana Palacha nejčastěji spojí s aktem jeho sebeupálení se (44 %) a s faktem, že to byl vysokoškolský student (34 %).

Jen malá část lidí přímo uvedla ve spojitosti s Janem Palachem nějaké pozitivní (v součtu 11 %) či negativní (1 %) konotace. Jen 10 % respondentů Jana Palacha vůbec neznalo či o něm mělo mylné představy.

Podle očekávání je Jan Palach nejméně známý mezi lidmi z nejmladší věkové skupiny do 34 let, kde jej nezná či o něm má mylné představy 24 % respondentů. Relativně méně známý je také mezi lidmi bez maturity (15 %) a lidmi, kteří jsou nejméně ochotni v současnosti přinášet oběti (26 %).

Q01. Víte, kdo byl Jan Palach? Pokud ano, kdo to podle Vás byl? (otevřená otázka)

N = 1009, CATI a CAPI výzkum, zobrazena % odpovědí

důvody činu Jana Palacha

Necelé dvě pětiny (39 %) lidí v sebeobětování se Jana Palacha vidí protest proti okupaci a pětina (21 %) pak uvádí, že svůj čin provedl jako obecný politický protest, rovněž 20 % soudí, že se upálil na protest proti komunistickému režimu.

Jen 10 % lidí neví nebo nemá názor na to, jaké motivy Jana Palacha k sebeupálení vedly. Pouhá 2 % respondentů pak přímo soudí, že jej k tomu vedly malicherné či pochybné důvody.

Také v případě motivace Jana Palacha jsou si nejméně jisti nejmladší respondenti (23 % neví či odpovědělo chybně) a ti, kteří mají nejmenší ochotu přinášet oběti (26 %).

Q02. Jan Palach byl student Filozofické fakulty Univerzity Karlovy, který se v lednu 1969 upálil. Z jakého důvodu se podle Vás Jan Palach upálil? (otevřená otázka)

N = 1009, CATI a CAPI výzkum, zobrazena % odpovědí

měl čin Jana Palacha smysl

Mezi lidmi převládá názor, že čin Jana Palacha měl smysl. Za smysluplný jej považuje 61 % lidí a za nesmyslný 33 %. Většina lidí však s odpovědí váhá – o smysluplnosti je rozhodně přesvědčena cca čtvrtina (26 %) a desetina (10 %) si pak myslí, že Palachova oběť smysl neměla.

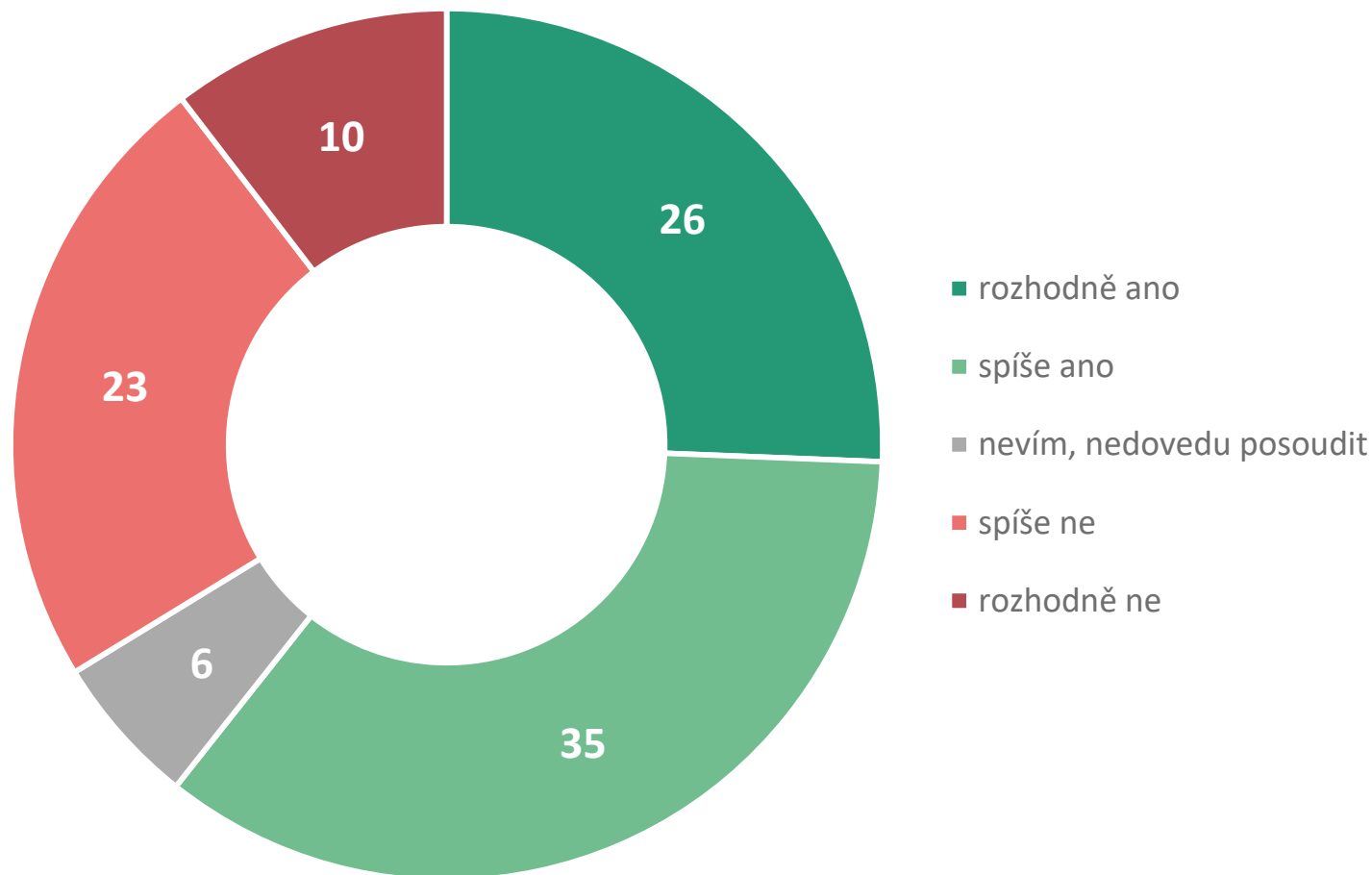
Lidé s nejdelsí zkušeností s minulým režimem (ve věku 60 nebo více let) mají vůči Palachovu činu nejvyhraněnější postoj – za rozhodně smysluplný jich jej má necelá třetina (31 %) a za rozhodně nesmyslný 15 %.

S rostoucí ochotou lidí k vlastním obětem roste také názor, že tento čin měl smysl – za rozhodně smysluplný jej považuje 45 % potenciálně nejobětavějších a jen 10 % nejméně ochotných.

Respondenti, jejichž rodina má zkušenost s perzekucí za normalizace, spíše vnímají Palachův čin jako smysluplný (v průměru 70 %) než respondenti bez této zkušenosti (v průměru 54 %).

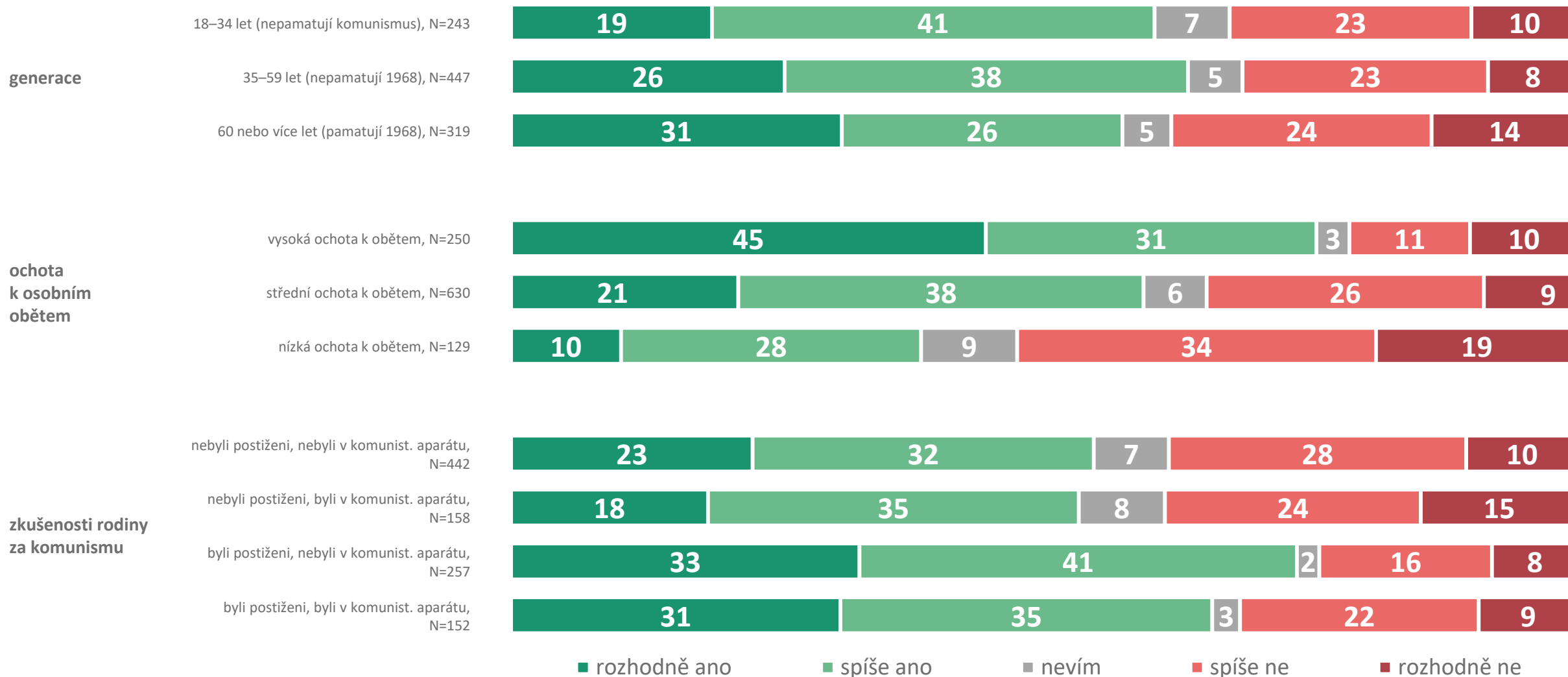
Pozitivněji na něj hledí voliči M. Zemana než J. Drahoše a voliči pravicových a liberálních stran než ostatní voliči.

Q03. Myslíte, že měl čin Jana Palacha obecně smysl?
N = 1009, CATI a CAPI výzkum, zobrazena % odpovědí

měl čin Jana Palacha smysl

– podle generace, ochoty k obětem a dopadu normalizace na rodinu

Čin Jana Palacha **měl** smysl, protože...

Respondenti, kteří si myslí, že sebeobětování se Jana Palacha mělo smysl, tento smysl nejčastěji vidí v tom, že vyburcoval v některých lidech aktivitu (32 %), že lidi probral z letargie (20 %) či že reprezentoval obecný nesouhlas se situací po okupaci armádami Varšavské smlouvy (18 %).

Že čin podnítl v lidech aktivitu, nejvíce uvádějí respondenti-pamětníci, tedy ve věku 60 nebo více let (44 %). Jako symbol a vzor protestu s přesahem do dneška jej nejčastěji hodnotí vysokoškoláci (25 %). Efekt ukončení lidské lhostejnosti činu přisuzují respondenti nejochotnější k současným obětem (25 %).

Q04. Pokud mělo smysl, že se Jan Palach upálil, proč ano a jaký?

N = 612, pouze, ti, kteří vnímají Palachův čin jako smysluplný, CATI a CAPI výzkum, zobrazena % odpovědí

čin Jana Palacha **neměl** smysl, protože...

Hlavním motivem, proč někteří respondenti vnímají Palachův čin jako nemající smysl, je pocit nedostatečného efektu následujícího po sebeupálení. 45 % z těchto respondentů si myslí, že jeho čin nenásledovala odpovídající změna, 11 % pak soudí, že se situací se nedalo nijak hnout.

Dále 28 % těchto respondentů nepřijímá Palachovu sebevraždu jako správnou formu protestu – zachování života člověka jim přijde cennější.

Nedostatečný efekt a změnu vnímají spíše starší respondenti – pamětníci normalizace ve věku 35 nebo více (49 %).

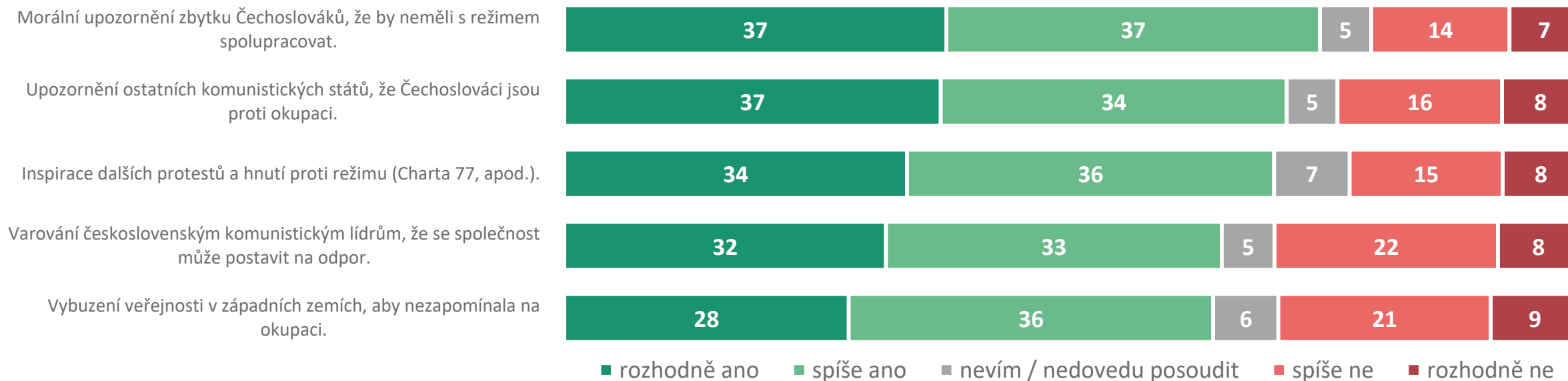
Q05. Proč nemělo smysl, že se Jan Palach upálil?

N = 341, pouze, ti, kteří nevnímají Palachův čin jako smysluplný, CATI a CAPI výzkum, zobrazena % odpovědí

v čem měl čin Jana Palacha smysl

Respondenti vidí smysluplnost činu Jana Palacha zejména jako morální apel na Čechoslováky, že by neměli s komunistickým režimem spolupracovat (74 %), dále jako signál pro ostatní státy sovětského bloku, že okupace v Československu nebyla jednoznačně přijata a také v roli inspirace pro další protestní akce a pro vznik protirežimních hnutí (70 %). Varování komunistickým lídrům a apel na západní veřejnost lidé vnímají jako slabší efekty Palachovy oběti.

Ve všech směrech jako smysluplný hodnotí nejvíce starší pamětníci (ve věku 60 nebo více let) a také lidé s nevyšším odhodláním k současným obětem. Lidé, kteří nezažili minulý režim (do 34 let), jsou obecně o něco skeptičtější k mezinárodnímu ohlasu Palachova sebeupálení (tento význam vnímá kolem 60 % z nich). Mezi lidmi s nízkou ochotou k současným obětem vidí každý z ohledů jako smysluplný nanejvýš 58 % z nich.

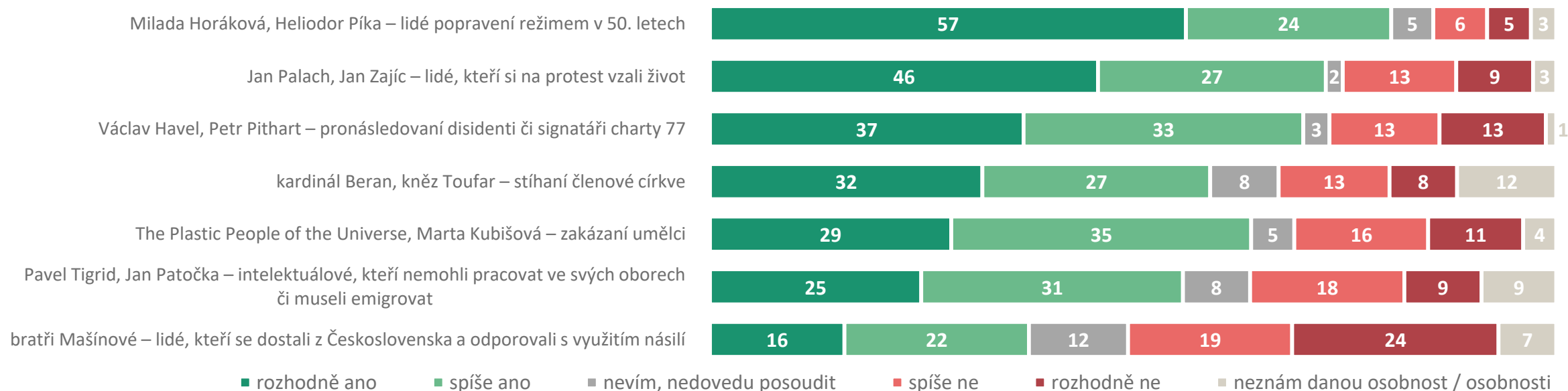
Q06. Myslíte, že měl čin Jana Palacha smysl v těchto ohledech?

N = 1009, CATI a CAPI výzkum, zobrazena % odpovědí, graf seřazen podle součtu Rozhodně ano + Spíše ano

hrdinové v očích veřejnosti

kdo byli hrdinové odporující minulému režimu

Jednoznačně jsou lidmi za hrdiny považováni ti, kteří byli za protirežimní činnost popraveni v 50. letech minulého století (v součtu 81 %). Velmi vysoko si jako hrdinů respondenti cení ještě těch, kteří si na protest proti režimu vzali život (73 %) a pronásledovaných disidentů či chartistů (69 %). Nadpoloviční souhlas převládá i u dalších skupin, kromě bratří Mašínů jako reprezentantů odboje a exulantů využívajících násilí, které považuje za hrdiny pouze 38 % lidí.

Q07. Byli podle vás hrdinové lidé jako:

N = 1009, CATI a CAPI výzkum, zobrazena % odpovědí, graf seřazen podle rozdílu mezi pozitivním a negativním hodnocením

připomínka Jana Palacha

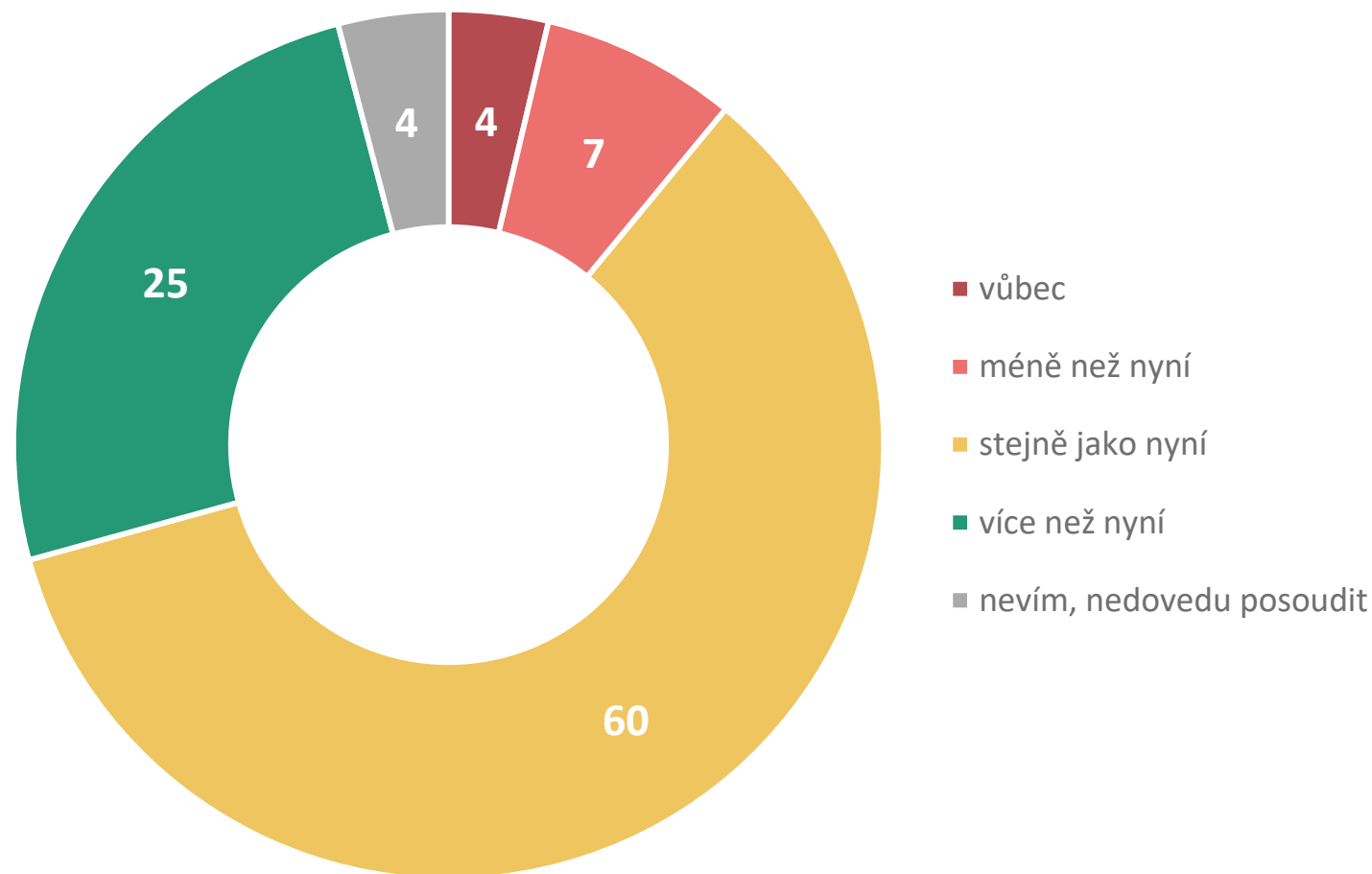
nakolik bychom si měli Palachův čin připomínat

Od roku 2013 je Den sebeobětování Jana Palacha v ČR veden jako významný den.

Velká většina (60 %) respondentů je spokojená se současnou úrovní toho, jak si odkaz Jana Palacha připomínáme. Další čtvrtina (25 %) lidí by si jeho odkaz připomínala více a jen desetina (11 %) by pietu Palachovi omezila či neprokazovala vůbec.

Postoje k připomínání činu Jana Palacha souvisí s pamětnictvím a postoji k minulému režimu. Častěji jsou pro vyšší připomínání lidé nad 60 let. Ale také lidé se zkušeností s perzekucí v rámci rodiny a voliči středopravých a pravicových stran, kteří mají vyšší sklon oceňovat roli disentu.

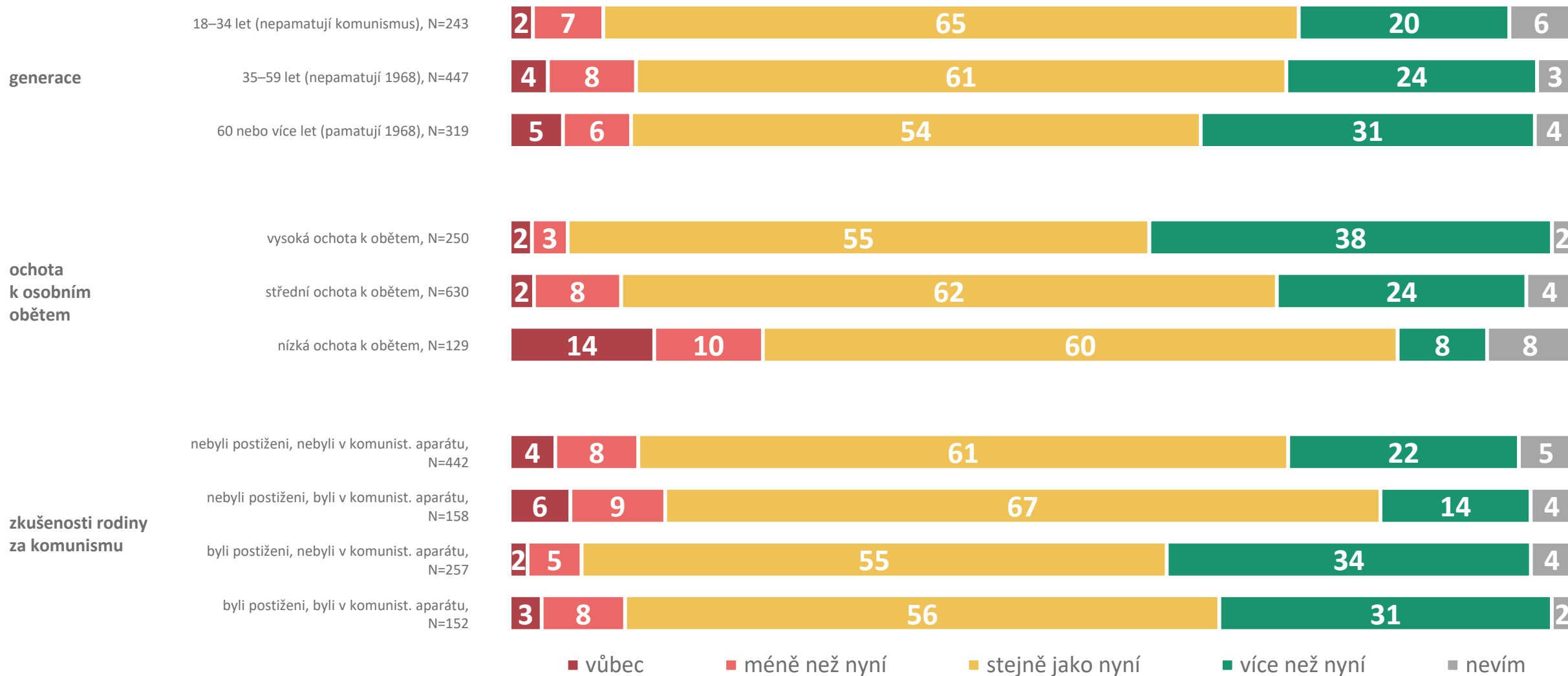
Postoje silně souvisí také s ochotou k osobním obětem v současnosti – lidé s vysokou celkovou ochotou k obětem častěji říkali, že Palachův čin měl smysl a častěji také podporují jeho připomínání. Naopak lidé s nízkou celkovou ochotou k obětem v současné době si ve ¼ případů myslí, že by se Palachův čin měl připomínat méně.

Od roku 2013 je Den sebeobětování Jana Palacha v ČR veden jako významný den. Q08. Do jaké míry bychom si čin a odkaz Jana Palacha měli připomínat?

N = 1009, CATI a CAPI výzkum, zobrazena % odpovědí

nakolik bychom si měli Palachův čin připomínat – podle generace, ochoty k obětem a dopadu normalizace na rodinu

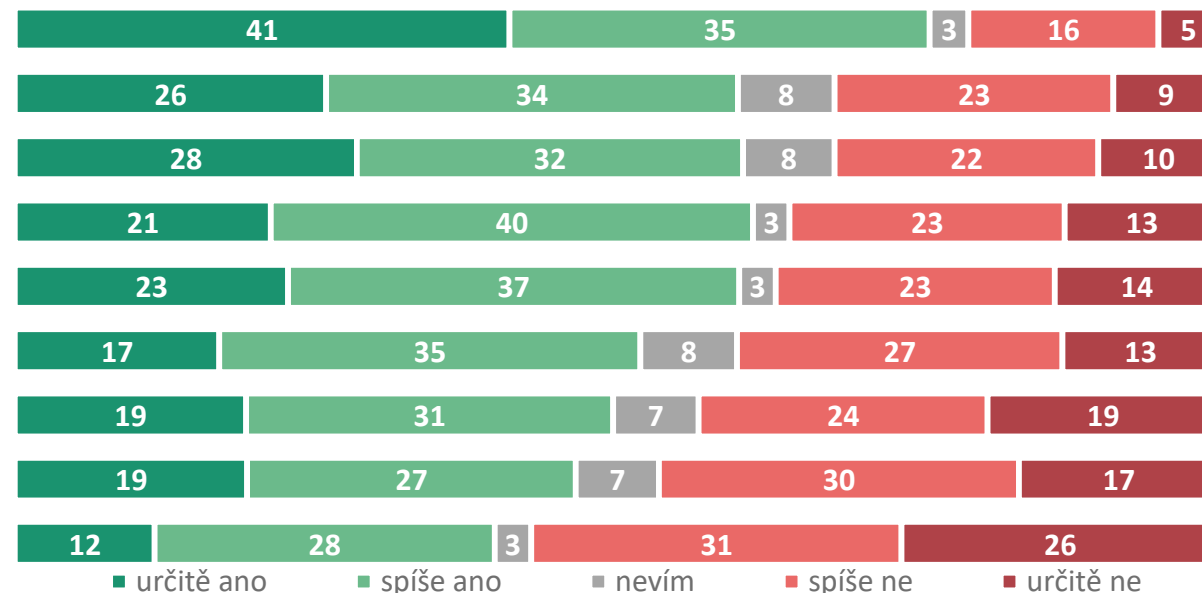
index ochoty k obětem a faktorová analýza

index ochoty k obětem

Z proměnných otázky Q09 jsme vytvořili INDEX CELKOVÉ OCHOTY K OBĚTEM (velká = 25 %, střední = 62 %, nízká = 13 %). Výše zmíněná křížení s vnímáním Jana Palacha či typů hrdinů ukazuje, že lidé s vyšší deklarovanou hodnotou k osobním obětem v současnosti více oceňují oběti lidí v historii.

Faktorová analýza (další slide) ukazuje, že za výroky se skrývají tři obecnější postoje: **a) ochota k dobročinnosti a k altruismu** (nezávisí na věku, silnější mezi vzdělanějšími a lidmi s vyššími příjmy, kteří si ji ve finanční rovině mohou dovolit, plus např. mezi voliči KDU-ČSL); **b) ochota k obětem díky vlastnímu názoru** (silný mezi muži, mladými lidmi a z politického hlediska mezi liberálními voliči i voliči stran jako SPD); **c) ochota nepomáhat si obcházením daní a systému** (ačkoli celkově nízká, tak prochází bez výrazných rozdílů celou populací).

vyjadřovat své názory, i když vím, že s nimi moje okolí nesouhlasí a mohu ztratit přátele
začít si hledat jinou práci, kdyby se firma chovala neférově k ostatním zaměstnancům
odmítnout velmi dobře placenou práci, kdyby firma dělala něco, s čím nesouhlasím
věnovat část volného času práci pro charitu či dobrovolnictví
příplácet si za potraviny a produkty, když nepoškozují ŽP a jsou šetrné ke zvířatům
ohlásit korupci, i když by mi kvůli tomu hrozilo vláčení po soudech a nelibost ostatních
výrazně omezit ježdění autem
odmítnout drobné obcházení daní, které nikdo nemůže zjistit
věnovat na dobročinné účely pravidelně 5 % svého čistého příjmu

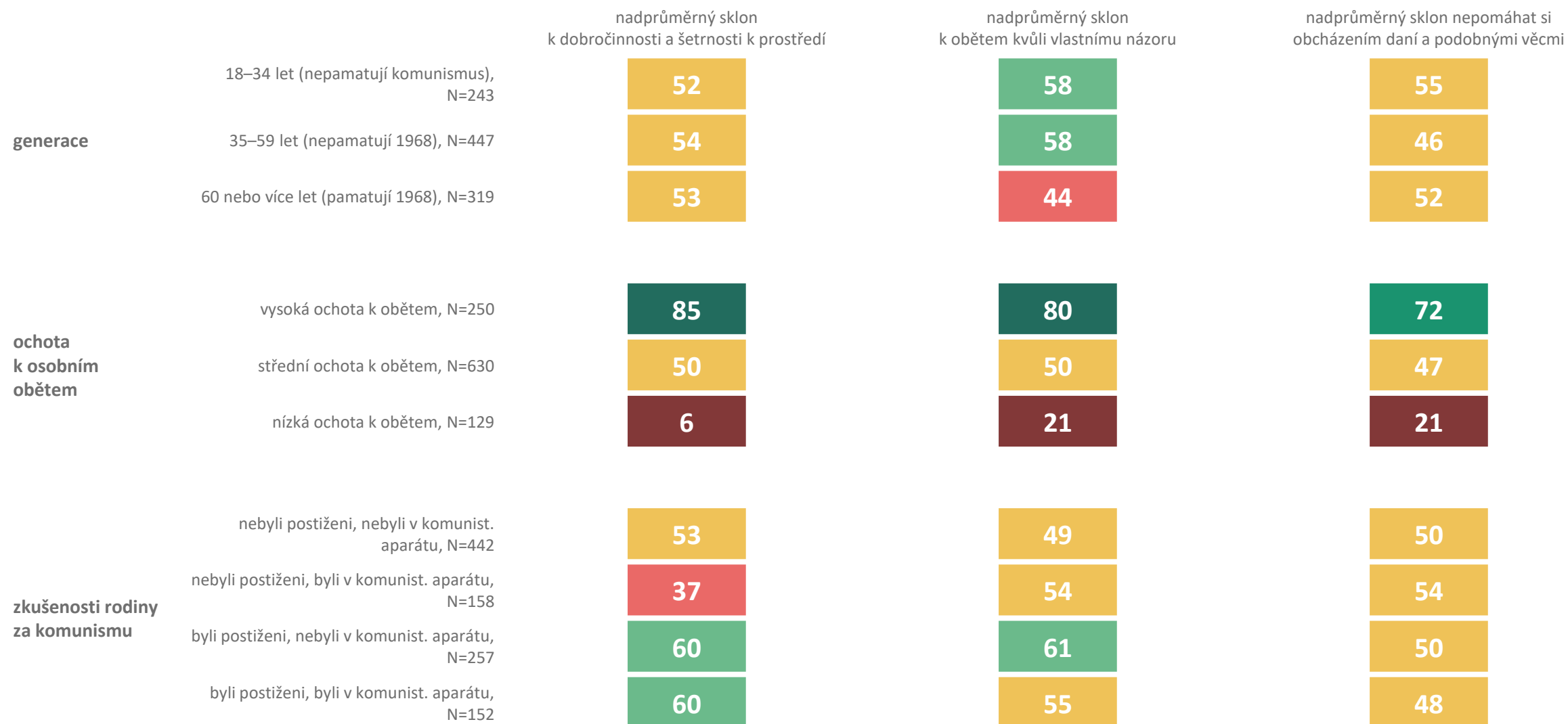

Q09. Lidé se musí i dnes ve svém životě často smířit i s věcmi, které se jim nelíbí. Udělal(a) byste Vy osobně následující věci?

N = 1009, CATI a CAPI výzkum, zobrazena % odpovědí, graf seřazen podle rozdílu mezi pozitivním a negativním hodnocením

sklon něco obětovat

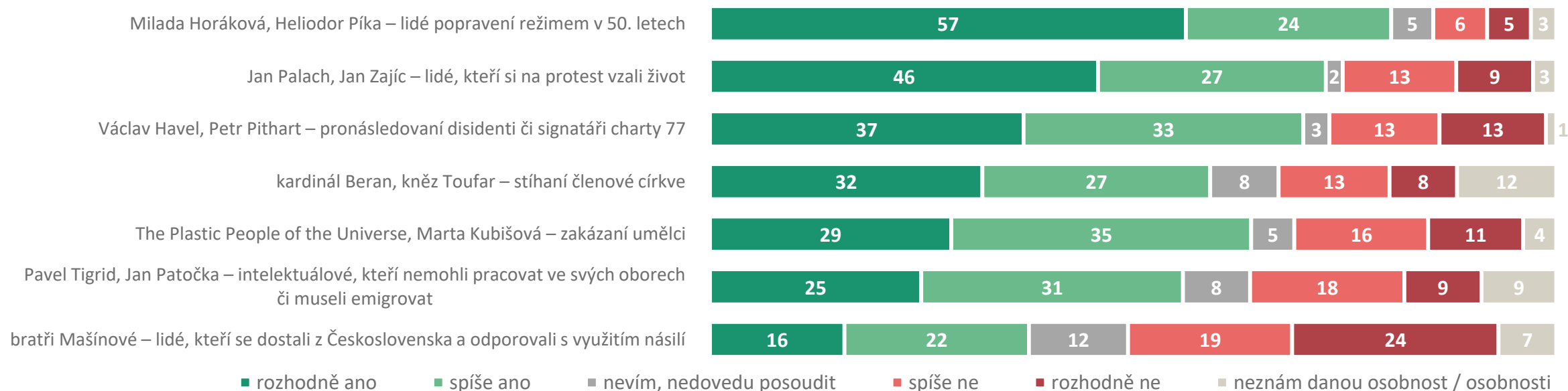
– podle generace, indexu ochoty k obětem a dopadu normalizace na rodinu

kdo byli hrdinové odporující minulému režimu

– faktorová analýza

Faktorová analýza (další slide) ukazuje, že za výroky se skrývají tři obecnější typy postojů – nakolik člověk přisuzuje hrdinství obětem procesů 50. let, disentu v době normalizace a bratrům Mašínovým. Vnímání obětí a hrdinství za 50. let je silné mezi lidmi nad 60 let a slabé mezi mladými lidmi (zřejmě i díky neznalosti). Lidé, kteří mají vysokou ochotu k obětem v současnosti, více akcentují hrdinství obětí 50. let a disentu normalizace, ale neliší se příliš ve vnímání Mašínů. To samé platí pro respondenty postižené perzekucí za komunismu. Voliči Jiřího Drahoše a Miloše Zemana se liší ve vnímání hrdinství disentu normalizace a bratrů Mašínů, ale nikoli již ve vnímání 50. let. Vnímání Mašínů velmi silně rozděluje voliče vládních stran od politické středo-pravice. Zajímavé jsou poměrně vstřícné postoje voličů KSČM k hrdinství disentu 50. a 70. let, což může být způsobeno mj. politickou identifikací části z nich s Pražským jarem a „obrodným procesem“ uvnitř KSČ.

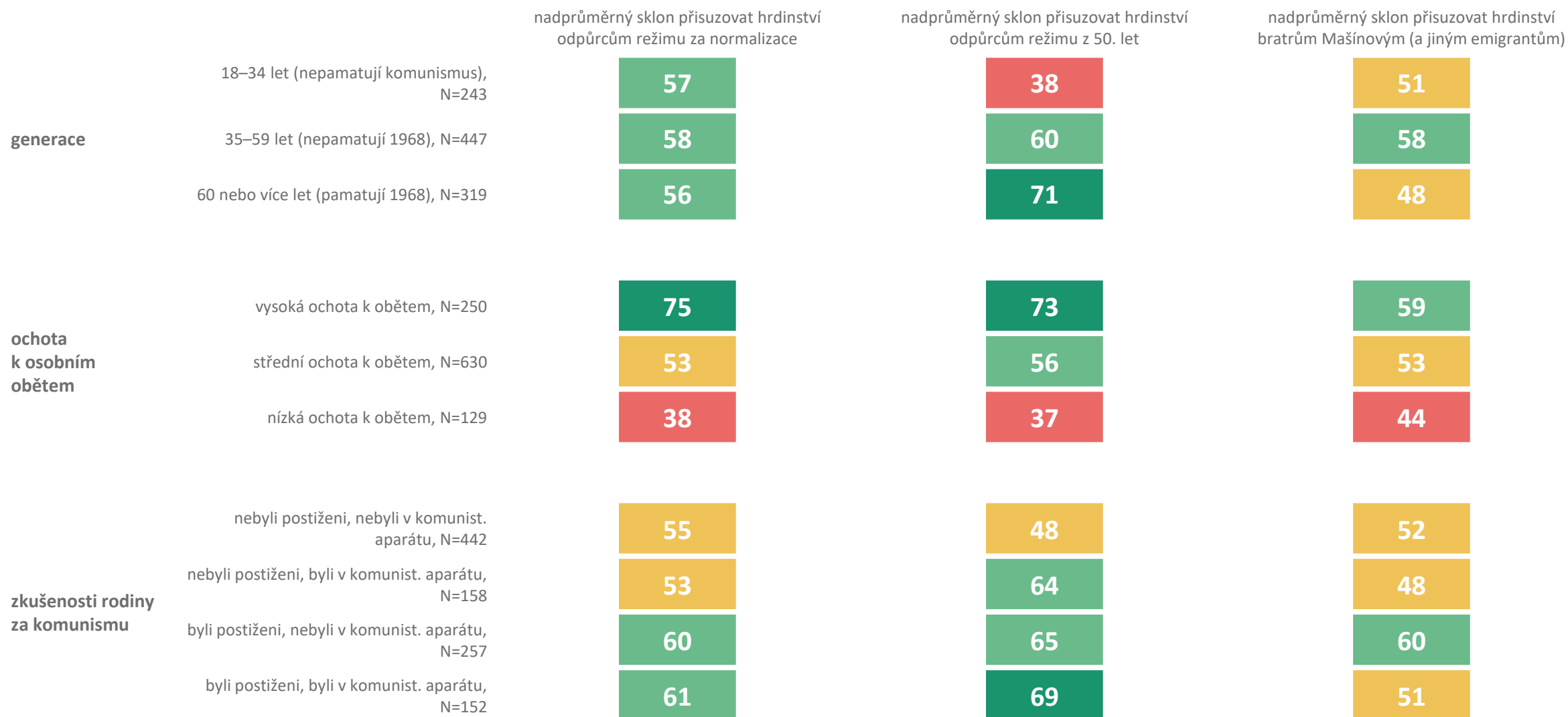

Q07. Byli podle vás hrdinové lidé jako:

N = 1009, CATI a CAPI výzkum, zobrazena % odpovědí, graf seřazen podle rozdílu mezi pozitivním a negativním hodnocením

sklon přisuzovat hrdinství

– podle generace, indexu ochoty k obětem a dopadu normalizace na rodinu

M E D I A N

MEDIAN je nezávislá soukromá společnost pro výzkum trhu, médií a veřejného mínění & vývoj analytického a marketingového software.

Společnost působí na trhu od roku 1993 a realizuje všechny typy kvalitativních i kvantitativních výzkumů trhu a veřejného mínění, včetně oficiálních mediálních měření a MML-TGI.

MEDIAN je členem odborných sdružení:

[SIMAR](#)

[ESOMAR](#)

[TGI Network](#)

American Marketing Association

kontakt

Martin Kratochvíl
analytik
martin.kratochvil@median.cz

Daniel Prokop
externí poradce
daniel.prokop@median.cz

Přemysl Čech
ředitel
premysl.cech@median.cz

MEDIAN, s. r. o.
Národních hrdinů 73
190 12 Praha 9
www.median.cz
225 301 111